טבע הדברים
עמוד 8 , 09/06/2021 , 19.23 x 24.73
כתבים: כתב העיתון
77594288

חדשות העתיקות

"דרך המלך" - פרויקט קהילתי חושף דרך רומית בהר עמשא

תושבי חבל יתיר חשפו מחדש מקטע של דרך רומית עתיקה

שרידי הדרך הרומית בהר עמשא. צילום: רשות העתיקות

100 מ' של דרך רומית עתיקה נחשפו השנה כחלק מתוכנית קהילתית בהובלת רשות העתיקות, ובשיתוף קהילת הר עמשא, קק"ל, רט"ג, חברת מקורות ומועצה אזורית תמר. בשאיפה לייצר מסלול טיול יזמה רשות העתיקות פרויקט שבמסגרתו ייחשף מחדש מקטע של כשני ק"מ, עשוי דרך מסוקלת ומפולסת שבצידיה אבני שוליים.

בשני קצות המקטע יש מגדל ובית חווה, העתידים גם הם להיחשף ולעבור עבודות שימור ופיתוח לטובת קהל המטיילים. כל אלה יהוו נקודות עניין ועוגן למסלול תיירותי חדש וייחודי באזור.

בתקופה הרומית הגיע הפיתוח ההנדסי של ארץ ישראל לשיא פריחתו, ואחת העדויות המרשימות ביותר לכך היא ללא ספק רשת הכבישים שסללו הרומאים לאורך שנות שלטונם באזור. אפשר לראות במערך הכבישים הרומיים את המפעל החשוב ביותר של המינהל הקיסרי בארץ ישראל, אשר ראה בתחבורה מרכיב מרכזי במערכת השלטון.

הרומאים השקיעו את מיטב האמצעים שעמדו לרשותם בבניית מערכת כבישים אשר הקיפה את כל האימפריה שלהם.

המאמצים הרבים הושקעו במטרה לאפשר העברה מהירה של יחידות צבא לכל נקודה ברחבי האימפריה, וכן כדי להבטיח קשר יעיל ויציב בין מוסדות המינהל השונים. אין ספק כי במקביל שירתו הכבישים גם את התעבורה האזרחית, סוחרים ותושבי המקום, אשר המשיכו להשתמש בהם במשך דורות רבים. לכן, עם הזמן הוקמו לאורך הדרכים יישובים חדשים ונבנו תחנות מנוחה, בארות ומאגרי מים, מגדלי משמר ומצודות. את ארץ ישראל חצתה לאורכה ולרוחבה רשת ענפה של כבישים רומיים, אשר מרביתם נבנו בעקבות המרידות של היהודים במאות הראשונה והשנייה לספירה. עם זאת, ממצאים ארכיאולוגיים, ובעיקר המידע מכתובות על

יפעת מידע תקשורתי
דרך מנחם בגין 96-98 תל אביב 67138 טל. 03-5635050 פקס. 03-5615166 www.ifat.com

טבע הדברים
עמוד 9 , 09/06/2021 , 18.68 x 24.46
כתבים: כתב העיתון
77594289

תושבי חבל יתיר מסייעים בחשיפת הדרך הרומית בהר עמשא. צילום: רשות העתיקות

אבני מיל, מעידים כי סלילת הכבישים על ידי הרומאים באזורנו נמשכה גם במאות השלישית והרביעית לספירה.

אבני מיל הן אחד מהמאפיינים של הדרכים הרומיות. הן הונחו לאורך הדרכים במרחקים קבועים של 1.48 ק"מ, ושימשו כתמרורים שעליהם כתובות שציינו את המרחק מהעיר הקרובה, תאריכי סלילת הדרך והצבת האבן וכמובן הקדשה לקיסר ששלט באותה העת. רוב הדרכים האלה נהרסו עם הזמן או כוסו על ידי דרכים שנסללו בתקופות מאוחרות יותר או על ידי כבישים מודרניים.

אחד ממקטעי הדרך השמורים והארוכים ביותר התגלה בצמוד להר עמשא – יישוב קהילתי קטן השוכן בקצהו המזרחי של יער יתיר, במפגש שבין ספר המדבר ודרום הר חברון לבין הנגב ובקעת ערד. נראה כי מקטע זה שייך לאחד מנתיבי התנועה המרכזיים, שעבר מירושלים דרך חברון וממשית למצד תמר שבערבה (מצד חצבה), ומשם המשיך לכיוון מכרה הנחושת שבפיינן וה-Via Nova Traiana ולאיילה, בסמוך לעקבה של היום. התוואי של דרך אורך זו מוכר ממפת פויטינגר, מפה שהועתקה בימי הביניים ממפה עתיקה המתוארכת ככל הנראה למאה הרביעית לספירה. אף על פי שניתן לזהות בקלות את סגנון הבנייה והכשרת תוואי הדרך האופייניים לתרבות הרומית, היעדר אבני מיל במקטע זה של הדרך משאיר את נושא התיארוך שלה פתוח להמשך המחקר הארכיאולוגי.

מתכנני הדרך השקיעו רבות בתכנון התוואי כדי לשמור על דרך מישורית ככל שניתן, ללא ירידות ועליות תלולות. לאחר בחירת התוואי וסימונו הכשירו הרומאים את הדרך – על ידי סיקול ופילוס התוואי באמצעות חציבה (מינימלית), ובמקומות מסוימים על ידי מילוי אדמה, לעיתים על תשתית אבני שדה. בצדדים נתחמה הדרך על ידי קירות שהשתמרו לגובה של נדבך אחד, ושימשו למניעת זליגה של אדמת המילוי ולסימון תוואי הדרך באופן ברור ונוח. לרוחב הדרך נבנו מדרגות שנועדו לגשר על הפרשי גבהים לאורך התוואי, ולתמיכה טובה יותר בשכבות מילוי התשתית.

דברי ד"ר דוידה דגן המובילה את המיזם מטעם רשות העתיקות: "עד כה, בין ימי הסגר של 2020, חשפנו כ-100 מ' של הדרך הרומית בעזרת תושבי הר עמשא, שני-לבנה, מצודות יהודה, חירן, יתיר וערד. חלק מהדרך העתיקה עוברת בתוך שמורת הטבע הר עמשא, והפעילות מתואמת עם מחוז דרום של רשות הטבע והגנים למניעת פגיעה בערכי טבע המצויים בשמורה. לאחר תיעוד מלא יעברו שרידי הדרך שימור, שחזור חלקי על ידי השלמת המקטעים החסרים וחיזוק של הקירות.

כל העבודות בפרויקט נעשו וייעשו בעתיד על ידי מתנדבים. בשנת 2021–2022 נפעל להמשך חשיפה והגדרה של הדרך והאתרים הסמוכים. אנחנו מזמינים את כולם לבוא, לטייל בדרך הקדומה ולתת יד ותמיכה לעבודות בפרויקט".

יפעת מידע תקשורתי
דרך מנחם בגין 98-96 תל אביב 67138 טל. 03-5635050 פקס. 03-5615166 www.ifat.com